SGK HPV Aşı Bedelini Ödemeli mi?

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi Genel Kurul	19.02.2026	Ret

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2024/48161	Anayasa 17, 56, 65, 5510 63, 64

ÖZET

Ödeme listesinde yer almayan HPV aşısının bedeli SGK'ca iade edilmemiş, mahkeme davayı aşının hayati önem taşımadığı gerekçesiyle reddetmiştir. AYM Genel Kurulu, aşıya erişimde bedel dışında engel olmadığını ve mutlak ücretsiz sağlık hizmeti yükümlülüğü bulunmadığını belirterek ihlal görmemiştir.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/hpv-asi-bedeli-sgk-iadesi-aym-2024-48161/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

(Başvuru Numarası: 2024/48161)

Karar Tarihi: 19/2/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 6/7/2026 - 33302

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, HPV aşı bedelinin ödenmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu aleyhine açılan alacak davasının reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/8/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, rahim ağzı kanserine karşı koruma sağlaması için 19/8/2023-23/2/2024 tarihleri arasında üç doz human papilloma virüs (HPV) aşısı olmuş ve bu aşılar için toplamda 8.380,49 TL ödeme yapmıştır.

7. Başvurucu, söz konusu aşı bedelinin tarafına iade edilmesi talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumu İstanbul İl Müdürlüğü Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezine (Kurum) başvurmuştur. Başvurucunun talebi Kurum tarafından 12/3/2024 tarihinde reddedilmiştir. Ret yazısında, 24/3/2013 tarihli ve 28597 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nde (Tebliğ) Kurumca bedeli ödenecek olan ilaçların Kurumun resmî internet sitesinde yayımlandığına ve bu listede yer almayan ilaçların bedelinin hiçbir koşulda Kurumca ödenmeyeceğinin ifade edildiğine vurgu yapılarak anılan aşının 2013 yılı "Bedeli Ödenecek İlaçlar Listesi"nde tanımlı olmaması nedeniyle geri ödemesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu, Kurumun ret kararı üzerine aşı bedelinin iadesi istemiyle iş mahkemesi nezdinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; her yıl yaklaşık 300.000 kadının ölümüne yol açan rahim ağzı kanserinin sebebinin %99 oranında HPV olduğunu, HPV'nin ileride rahim ağzı kanserine yol açmasını önlemek için bireylerin erken yaştan itibaren bu aşıları yaptırmasının önerildiğini ifade etmiştir. Ayrıca rahim ağzı kanseri için bilinen ve uygulanan başka bir tedavi türü olmadığını, bu hastalığa karşı koruyuculuğu %100'e varan ve Türkiye'de üç doz şeklinde uygulanan aşıyı bu sebeple yaptırdığını belirtmiştir. Son olarak HPV aşılarının kanser riskini azalttığı hususunun uzmanlarca ortaya konulmasına rağmen Türkiye ulusal aşı takviminde yer almadığını, bu sebeple yaptırdığı aşıların bedelinin tarafına ödenmemesinin Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkına müdahale oluşturduğunu ileri sürmüştür.

9. İstanbul Anadolu 29. İş Mahkemesi (Mahkeme) 1/4/2024 tarihinde düzenlediği tensip tutanağı ile davanın basit yargılama usulü ile görülmesine karar vermiştir. Mahkeme, diğer hususların yanında ayrıca Sosyal Güvenlik Kurumuna müzekkere yazılarak başvurucunun hizmet cetveli, sigortalılık dosyası ile anılan ilacın/aşının uygulanmasına ilişkin tüm tıbbi evrak ve raporları istemiştir. Mahkeme son olarak Türk Eczacıları Birliğine (TEB) başvurucunun yaptırdığı Gardasil isimli aşının muadilinin bulunup bulunmadığını ve aşının rayiç bedelini sormuştur.

10. Mahkeme 10/7/2024 tarihinde davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, aşının hayati önemi haiz olmadığını ve koruma amaçlı uygulandığını ifade etmiştir. Ayrıca geri ödemesi talep edilen ilaçların/aşıların talep edenin maddi ve manevi bütünlüğüne

yönelik ciddi ve aktüel bir tehlike taşıması, hastalığın tedavisinde önem ve aciliyet arz etmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Son olarak talep edilen aşının anılan aciliyet ve aktüel niteliği taşımadığını, muhtemel bir tehlikeye dair koruyucu önlem vasfını haiz olduğunu açıklamıştır.

11. Başvurucu nihai kararı 29/7/2024 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri ve süresi" başlıklı 63. maddesinin ilgili kısımı şöyledir:

"Genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kalmalarını; hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını; iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri şunlardır:

a) Kişilerin hastalanmalarına bakılmaksızın kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile insan sağlığına zararlı madde bağımlılığını önlemeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri.

...

f) Yukarıdaki bentler gereğince sağlanacak sağlık hizmetleriyle ilgili teşhis ve tedavileri için gerekli olabilecek kan ve kan ürünleri, kemik iliği, aşı, ilaç, ortez, protez, tıbbî araç ve gereç, kişi kullanımına mahsus tıbbî cihaz, tıbbî sarf, iyileştirici nitelikteki tıbbî sarf malzemelerinin sağlanması, takılması, garanti süresi sonrası bakımı, onarılması ve yenilenmesi hizmetleri.

...

(Değişik fıkra: 6/2/2014-6518/81 md.) Kurum, finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin teşhis ve tedavi yöntemleri ile (f) bendinde belirtilen sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini, ödeme usul ve esaslarını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının görüşünü alarak belirlemeye yetkilidir. Ancak, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görüşünün alınması (f) bendinde belirtilen ortez, protez ve diğer iyileştirici nitelikteki araç ve gereçlerin miktarını, standartlarını, sağlanmasını, uygulanmasını, kullanma sürelerini ve garanti süresi sonrası bakım, onarım ve yenilenmesi hususlarını kapsar. Kurum, bu amaçla komisyonlar kurabilir, ulusal ve uluslararası tüzel kişilerle işbirliği yapabilir. Komisyonların çalışma usul ve esasları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Kurumca belirlenir.
..."

13. 5510 sayılı Kanun'un "Kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri" başlıklı 64. maddesinin ilgili kısımı şöyledir:

"...

d) (Ek: 17/1/2012-6270/7 md.) 63 üncü maddeye göre yöntem, tür, miktar ve kullanım sürelerinin belirlenmesi sonucunda Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin kapsamı dışında bırakılan sağlık hizmetleri.

...

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak, Kurumca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

14. 5510 sayılı Kanun'un "Sağlık hizmetlerinin ödenecek bedellerinin belirlenmesi" başlıklı 72. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/44 md.) 65 inci madde gereği ödenecek gündelik, yol, yatak ve yemek giderlerinin Kurumca ödenecek bedellerini belirlemeye Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu yetkilidir. Komisyon, tıp eğitimini, hizmet basamağını, alt yapı ve kaynak kullanımı ile maliyet unsurlarını dikkate alarak sağlık hizmeti sunucularını fiyatlandırmaya esas olmak üzere ayrı ayrı sınıflandırabilir. Komisyon, 63 üncü madde hükümlerine göre finansmanı sağlanan sağlık hizmetlerinin Kurumca ödenecek bedellerini; sağlık hizmetinin sunulduğu il ve basamak, Devletin doğrudan veya dolaylı olarak sağlamış olduğu sübvansiyonlar, sağlık hizmetinin niteliği itibarıyla hayati öneme sahip olup olmaması, kanıta dayalı tıp uygulamaları, maliyet-etkililik ölçütleri ve genel sağlık sigortası bütçesi dikkate alınmak suretiyle, her sınıf için tek tek veya gruplandırarak belirlemeye yetkilidir.

..."

15. 5510 sayılı Kanun'un "Sağlık hizmetlerinin sağlanma yöntemi ve sağlık giderlerinin ödenmesi" başlıklı 73. maddesinin ilgili kısımı şöyledir:

"Bu Kanuna göre sağlık hizmetleri, Kurum ile yurt içindeki veya yurt dışındaki sağlık hizmeti sunucuları arasında yapılan sözleşmeler yoluyla ve/veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularından satın aldıkları sağlık hizmeti giderlerinin ödenmesi suretiyle sağlanır.

...

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/49 md.) Kurum, fatura denetimi konusunda kriterler koymaya, alternatif geri ödeme modelleri oluşturmaya ve bu konularda tespitler ve denetimler yapmaya ve/veya yaptırmaya, buna bağlı olarak hizmet alımı yapmaya yetkilidir.

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/49 md.) Kurum, gerçek veya tüzel kişilerden; ödeme kapsamındaki sağlık hizmetleri ve/veya ürün listelerine girmek için yapılan başvurulardan asgari ücretin yirmi katını geçmemek üzere başvuru ücreti, ilaç hariç olmak üzere diğer tıbbi malzeme ve ürünlerden listelerde kalmak için asgari ücretin üç katını geçmemek üzere yıllık aidat, fiyat düşüş talepleri hariç olmak üzere listelerdeki değişiklik taleplerinden her bir işlem için asgari ücret tutarını geçmemek üzere işlem ücreti, kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşları ile yapılan protokollere dayalı sözleşmeler hariç olmak üzere sözleşme imzalamak için asgari ücretin on katını geçmemek üzere sözleşme ücreti alabilir, bu ücretleri imal ve ithal ürün gruplarına göre

farklılaştırabilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurumca belirlenir.
..."

16. Tebliğ'in "Bedeli ödenecek ilaçlar (EK-4/A)" başlıklı 4.1.9 maddesi şöyledir:

"(1) Kurumca bedeli ödenecek olan ilaçlar Kurumun resmi internet sitesinde yayımlanan "Bedeli Ödenecek İlaçlar Listesi" nde (EK-4/A) belirtilmiştir. Bu listede ticari isimleri ve barkod/karekod numaraları yer almayan ilaçların bedelleri hiç bir koşulda Kurumca ödenmez. Yurt dışından temin edilen ilaçlar için özel düzenlemeler saklıdır."

B. İlgili Yargı Kararları

17. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesinin 25/10/2024 tarihli ve E.2024/1715, K.2024/2181 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Hastalıkların tedavisine yönelik ilaçlar, piyasa koşullarında üretilip, arz edilmektedir. İlgili devlet kurumlarının yetkili birimlerinin yaptığı incelemeler sonucu belirli süreçlere bağlı olarak bu ilaçların bazıları Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kapsamına alınmaktadır. SUT'un her yıl güncellendiği hastalıkların teşhis ve tedavisine ilişkin birçok ilaç ve tıbbi cihazın SUT kapsamına alındığı ortadadır.

...

Gelinen son aşamada ise, birçok hastalığın teşhis ve tedavisi amacıyla, hekimlerce hasta için hayati önemi haiz olduğu rapor edilmek suretiyle, SUT kapsamında yer almayan tedavi yöntemlerinin uygulandığı, ilaçların reçete edildiği, kanun gereğince davalı kurum tarafından karşılanmayan bu ilaç ve tedavi giderlerinin dava yolu ile davalı kurumdan talep edildiği görülmüştür. Eldeki davada da davacı SUT kapsamında yer almaması nedeniyle bedelinin karşılanması yönündeki talebi kurum tarafından reddedilen aşı bedelini davalı kurumdan talep etmektedir.

Tekrar ifade etmek gerekir ise, somut uyuşmazlıkla ilgili göz önünde bulundurulması gereken pozitif hukuk düzenlemeleri 5510 Sayılı Kanunun 62, 63 ve 64. maddeleri ve bu maddelerin uygulanmasını gösterir yukarıda anılan ilgili yönetmeliklerdir. Söz konusu kanuni düzenlemelerin Anayasaya aykırılığı yönünde verilmiş bir Anayasa Mahkemesi Kararı da bulunmamaktadır.

Bu halde, davalı kurumun söz konusu talebi karşılaması kanunen mümkün değildir. Yukarıda izahına çalışıldığı üzere, yargı kararlarında istisnai bir yol olarak yerini alan bu yöndeki davaların kabulü şeklindeki uygulamanın ise gelinen aşamada, istisna olmaktan çıktığı, hekimlerce hayati önemi haiz olduğu gerekçesi ile uygulanan her tedavinin SUT kapsamında yer alamamasına karşın davalı kurumdan talep edildiği görülmüştür.

Kanunun yukarıda anılan maddelerine rağmen SUT kapsamında yer almayan bir sağlık harcamasının kurumca karşılanması yönünde karar verilmesinin, istisnai durumlar dışında, kanuna aykırılık oluşturacağında duraksama bulunmamalıdır.

Yukarıdan beri anılan kanuni mevzuat ve yapılan açıklamalar göz önüne alındığında, hangi sağlık giderlerinin SUT kapsamına alınacağı yönündeki kararın Yasama ve Yürütmenin sosyal, ekonomik ve sağlık politikaları kapsamında vereceği bir karar olup, kural olarak yargı mercilerinin görev ve yetki alanı dışındadır. Zira Kanun Koyucu sigortalıların Anayasal sağlık ve yaşam haklarını teminat altına almak yönünde kanuni düzenlemeler yapmış, uygulamayı göstermek adına gerekli yönetmelikleri çıkarmıştır.

Bu gerekçelerle görülmekte olan davanın reddine karar verilecek yerde, farklı gerekçelerle kabulüne karar verilmiş olması yerinde görülmemiştir..."

18. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesinin 25/11/2024 tarihli ve E.2023/1549, K.2024/2826 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:
"... Dosya kapsamından davacı kendisinin temin ettiği ve 3 doz şeklinde uygulanan GARDASİL isimli HPV aşısının kurum tarafından karşılanmasını talep ettiği, kurumun sut listesinde yer almadığı gerekçesi ile talebi reddettiği, yargılama sırasına alınan uzman bilirkişi heyet raporunda "...HPV Aşısı olunsa bile; Düzenli muayene ve kontroller, erken tanı ve tedavi için en etkili yoldur ... HPV nin bulaşması ile kanserin ortaya çıkması arasında da 10-15 yıllık uzun bir süre olduğundan, bu süre içinde de düzenli muayene ve kontrollerin tarama testleri ile kanserin erken evrede rahatlıkla saptanabildiği ve erken evrede her an tedavi edilebileceği" nin belirtilmesine dayalı olarak davacının sağlığı açısından hayati öneme haiz olmadığı ve kullanılmasının zorunlu bulunmadığı gerekçeleri ile davanın reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

Somut olayda; uzman bilirkişi heyet raporuna dayalı mahkeme kararı yerinde olup, dosya kapsamı, mevcut delil durumu ve ileri sürülen istinaf sebepleri dikkate alındığında mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşılmakla, istinaf başvurusunun esastan reddine..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 19/2/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; rahim ağzı kanserine karşı koruyuculuğuyla bilinen ve Türkiye'de üç doz şeklinde uygulanan HPV aşısını sigorta kapsamında yer almadığı için satın almak zorunda kaldığını, aşının ücretinin Sağlık Bakanlığınca karşılanması gerektiğini ancak buna ilişkin talebinin reddedildiğini ifade etmiştir. Ayrıca aşı ücretinin iadesine yönelik olarak açtığı davada bilirkişi incelemesinin yaptırılmadığını, TEB'e yazılan müzekkere sonucunun beklenmediğini, yargılamanın eksik yürütülerek aleyhine karar verildiğini, ilgisiz kararlar gerekçe gösterilerek davanın reddedildiğini ve farklı mahkemeler tarafından aynı konuda verilmiş kabul kararları olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda devletin pozitif yükümlülüğü çerçevesinde görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğini belirterek yaşam hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Son olarak kesin

mahiyette verilen karara karşı kanun yoluna gidemediğini, aleyhine de yargılama giderlerinin hükmedildiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile ilgili kurumlardan temin edilen bilgi ve belgelerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

23. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; ...insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

24. Anayasa'nın "Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması" başlıklı 56. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:
"Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler."

25. Anayasa'nın "Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları" başlıklı 65. maddesi şöyledir:

"Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir."

26. Başvurucunun iddialarının temelinde ilaca/aşıya erişimin zahmetsiz şekilde sağlanması konusunda devletin yükümlülüklerini yerine getirmediği yer almaktadır. İlaca erişim imkânının sağlanması; kişilerin vücut ve ruh sağlığında meydana gelen rahatsızlıkların tedavi edilerek giderilmesi, dolayısıyla maddi ve manevi bütünlüklerinin korunması amacı doğrultusunda önemli bir gerekliliği ifade etmektedir. Dolayısıyla ilaca erişimin zorlaştırıldığı iddiasını içeren başvurunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına ilişkin olarak devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme, Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 8. maddesi çerçevesinde özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık gelmektedir. Anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü, gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır ([2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

29. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında sağlık hizmetlerini -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır ([1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35).

30. Bu çerçevede devletin egemenlik alanında yaşayan ve kontrolü altında bulunan kişilerin maddi ve manevi varlıklarına yönelen müdahaleleri önleme, önlenememiş olan müdahalelere yönelik olarak da gerekli soruşturma, kovuşturma, failleri tespit edip cezalandırma ve gerektiğinde bundan doğan zararları etkili bir şekilde bizzat karşılama veya sorumlularına karşılatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişilerin vücut bütünlüğüne yapılan bir müdahaleden doğan zararlara yönelik etkili bir tazminin sağlanamadığı ve bu çerçevede devletin Anayasa'nın 17. maddesinden doğan koruma yükümlülüğünü yerine getirmediği durumlarda kişinin vücut bütünlüğünün korunduğundan söz edilemez (B. No: 2012/791, § 40; [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 37).

31. Söz konusu pozitif yükümlülük sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak ... amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini" düzenleyeceği ve bu görevini kamu kesimleri ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanmak suretiyle onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır ([1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44). Uygun ilaçların hastaların erişimine sunulması da geniş anlamda tedavi hizmetlerinin bir parçası olarak nitelendirilmelidir ([1. B.], B. No: 2015/13918, 9/6/2020, § 44).

32. Sağlık ve sosyal güvenlik hakları Anayasa'nın 56. ve 60. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla ve devletin söz konusu alanlarda görevleri bulunmakla birlikte Anayasa'nın 65. maddesinde de öngörüldüğü üzere devletin bu görevlerini, öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirmesi gerekmektedir.

33. Devletin vücut bütünlüğünü koruma konusundaki ödevi, sağlık hizmetlerinin mutlak anlamda ücretsiz olarak sağlanacağı şeklinde yorumlanamaz ([1. B.], B. No: 2013/3382, 4/11/2015, § 41). Devletin bireylere sağlık hizmeti sunma konusundaki yükümlülüğü ülkenin sosyal ve ekonomik gerçekleriyle yakından ilgilidir. Bu nedenle devlet, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılabilmesi noktasında, kaynakların tahsis edildiği alanlara ilişkin bazı sınırlamalar öngörebilir. Dolayısıyla sağlık hizmeti sunma konusunda devletin pozitif yükümlülüğünün ekonomik sınırları belirlenirken devletin kamu kaynaklarını kullanma konusundaki takdir yetkisi ile tedavi ücretlerinin bireylere yüklediği ekonomik külfet arasında makul bir denge kurulmalıdır (B. No: 2013/3382, § 40). Bu bakımdan devletin sağlık ve sosyal güvenlik haklarına dair ödevi, her durumda ilaç bedellerinin tamamının devlet tarafından karşılanacağı şeklinde yorumlanamaz.

34. İlacın temin edilmesi, temin edilen ilacın hangi usullerle ve ne tür bir külfetle hastalara ulaştırılacağı hususunda devletin belli ölçüde takdir yetkisinin bulunması olağandır. Ancak devlet bu takdir yetkisini kullanırken hastalara aşırı bir külfet yüklememeli ve ilaca erişimini orantısız şekilde zorlaştırmamalıdır. Devlet, ilaçların hastalara sunuluş yöntemini belirleme konusunda kamusal menfaatlerin gerekliliklerini gözetmekle birlikte bu menfaatler ile hastanın ilaca erişimi arasında adil bir denge kurmalıdır (benzer yönde değerlendirme için bkz. B. No: 2015/13918, § 45).

35. Ayrıca devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı kapsamındaki yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilebilmesi için yargı mercilerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde ve ilgili anayasal kurallar bağlamında hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir ([2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 44).

36. Eldeki olayda başvurucu, rahim ağzı kanserine karşı koruyucu olduğunu belirterek 19/8/2023-23/2/2024 tarihleri arasında üç doz HPV aşısı olmuş; bu aşılar için toplamda 8.380,49 TL ödeme yapmıştır. Bu durumda başvurucunun söz konusu aşıya erişiminin olduğu, ilaca ulaşma ve kullanma konusunda katlandığı maddi külfet dışında bir engelle ya da güçlükle karşılaşmadığı söylenebilir. Nitekim başvurucunun bunun aksine bir iddiası da bulunmamaktadır. Başvurucunun yakındığı temel husus söz konusu aşının bedelinin tarafına iade edilmemesine, diğer bir ifadeyle tamamen ücretsiz bir şekilde aşıya erişimi konusunda bir engel konulmasına ilişkindir.

37. Belirtildiği üzere devletin ilaçların hastalara dağıtılması usulüyle ilgili olarak düzenleme yapabileceği, bu hususta belli ölçüde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Başvuru konusu olayda, başvurucunun geri ödemesini talep ettiği aşının Tebliğ'de gösterilen "Bedeli Ödenecek İlaçlar Listesi"nde yer almaması nedeniyle Kurum tarafından reddedildiği görülmüştür.
38. Bununla birlikte başvurucu, Mahkeme önünde aşının koruma amacıyla uygulandığını ifade etmiştir. Yapılan yargılama sonucunda ise Mahkemenin başvurucunun bedelini talep ettiği aşının hayati önemi haiz olmadığına ve koruma amaçlı uygulandığına vurgu yaptığı anlaşılmıştır. Öte yandan Mahkeme, başvurucunun maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ciddi ve aktüel bir tehlikenin bulunmadığı ve aşının muhtemel bir tehlikeye karşı koruyucu önlem vasfını haiz olduğu kanaatiyle davanın reddine karar vermiştir. Kamusal makamlar HPV aşılarını talep edilmeye ve istendiğinde uygulanmaya hazır hâle getirmiş ancak bu aşıları tamamen ücretsiz olarak sunmadığından başvurucu belirli bir bedel karşılığında söz konusu aşılara erişebilmiştir. Bu doğrultuda başvurucunun bireysel menfaati ile amaçlanan kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulmadığının söylenemeyeceği ve kamu makamlarının takdir yetkilerini kullanırken -somut olayın koşullarında- üstlenmesi gereken pozitif yükümlülüklerinin gerisinde kalmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

39. Ayrıca bu hususta yargılama mercilerince yapılan değerlendirmelerin ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklandığı, yargılama sürecinde adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerinin yerine getirildiği dikkate alındığında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı anlaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Üç üye bu sonuca katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE üç üyenin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/2/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ (özet aktarım)

Karşıoy gerekçesinde özetle; koruyucu sağlık hizmetlerinin, özellikle ciddi ve ölümcül hastalıkların önlenmesine yönelik aşıların Anayasa'nın 17. maddesinin somut tezahürlerinden biri olduğu; derece mahkemesince esas alınan "aktüel tehlike" ölçütünün önleyici müdahaleler bakımından dar ve yetersiz bir değerlendirme çerçevesi sunduğu; HPV aşısının uluslararası sağlık otoritelerince yaygın biçimde önerildiği ve birçok ülkede ulusal bağışıklama programlarına dahil edildiği; finansmanın tamamen bireye bırakılmasının aşıya fiilî erişimi ödeme gücüne bağladığı ve Anayasa'nın 56. maddesindeki "herkes" ibaresini daralttığı; derece mahkemelerince aşı bedelinin iadesi yönünde verilmiş kararlar (Ankara 62. İş Mahkemesi E.2022/241, K.2022/679) ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun aşının ulusal aşı takvimine alınması yönündeki tavsiye kararının (B. No: 2022/1001, K. No: 2023/498, 21/8/2023) bulunduğu belirtilerek, Anayasa'nın 2. ve 5. maddeleri ışığında 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile 56. maddede düzenlenen sağlık hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.